

Magyarország egy francia diplomata szemével ^[1]

Pierre Francfort követ "első benyomásai" (1962. április 11.)

„Egy kommunista ország fővárosában hosszabb időt eltöltő nyugati megfigyelő, vagy az átutazók, mint például újságírók, szemében minden szerény változás, [...] ami a körülmények javulására utal, szembejön, mint olyan jel, amely a jólét növekedését eredményezi. A politikai helyzet alakulására vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy jelentős változás ment végbe a vezetők politikájában, ami a pártönkívüli értelmiségiek felé nagyobb mozgástér elviselését jelent, és akik így talán, anélkül, hogy a párt tagjai lennének, szabadabban tudnak az ország életébe bekapcsolódni.”

Bevezetés

"A megváltoztathatlanság érzése az, ami főképpen megragadott akkor, amikor a Magyar Népköztársasággal először kapcsolatba léptem." (P. Francfort)

A történelmi előzmények (világháborúk öröksége, hidegháború), és az 1956. évi forradalom leverése után Magyarország a nyugati országok részéről szinte teljes bojkottot "élvezett", amelyből a Kádár-rendszer képviselői csak a '60-as évek elejétől kezdődően tudtak fokozatosan kiemelkedni. Ennek megfelelően Franciaország - az V. Köztársaság - és a Magyar Népköztársaság kapcsolata is kifejezetten hűvös volt. Ez egyrészt a kétoldalú kapcsolatokat terhelő, a II. világháború előtti időszakra visszanyúló "örökséggel", az 1956. évi magyar forradalom és résztvevői melletti francia kiállással, illetve az 1958-ban hatalomra jutott Charles De Gaulle-lal szembeni "osztályharcos" (önálló magyar külpolitikai megnyilvánulást nem igen mutató) magyar hozzáállással volt magyarázható. A magyar-francia kapcsolatok vonatkozásában az "enyhülés" első jelei, legalábbis francia szemmel nézve, 1959-re nyúlnak vissza, amikor a Budapesti Mezőgazdasági Vásár alkalmával kiállított francia könyvek sikere ráirányította a francia diplomaták figyelmét a francia-magyar kulturális kapcsolatok építésének a fontosságára. Hivatalos magyar szemszögből nézve ezt inkább kínos incidensként értékelték, de összességében a magyar diplomácia is egyre inkább kezdte átértékelni a "francia kapcsolat" fontosságát. A magyar külügyminisztériumban 1960-tól kezdve már terveket kezdtek kidolgozni a Franciaországhoz fűződő kapcsolatok átértékelésére.

A magyar fél számára azonban egészen 1962-ig "zavaró tényező" jelentett Jean-Paul Bouncour követ - 1956 nyarán érkezett hazánkba - személye, aki feleségével együtt teljesen a forradalom ideájával (a magyar kormányt a jelentéseiben egyszerűen csak "bábkormányként" értékelte), és forradalmárokat, illetve a rendszer ellenzőit igyekezett segíteni. Ugyanakkor többször a fennálló rendszer vezetőiről - a nyilvánosság előtt is - elmarasztaló kijelentéseket tett, és magyar megítélés szerint "kémkedést" is folytatott az ország ellen. Magyar részről egy feljegyzést is készítettek a tevékenységéről, amelyben nyíltan az utóbbival vádolták meg. A franciák is érzékelték a helyzet ellentmondásosságát, és mivel a keleti kapcsolataik normalizálásra törekedtek, magyar kapcsolataikat is újragondolták. Ugyanakkor sem a francia, sem a magyar fél nem akarta a kapcsolatokat további alacsony szinten tartását és mindkét részről új követek kiküldéséről hoztak döntést. Magyar részről Vincze József utazott ki Párizsba, míg francia oldalról Pierre Francfortot küldték Magyarországra, aki 1962-1965 között képviselte Franciaországot Budapesten. A választás sikeresnek bizonyult, tevékenységének köszönhetően a kétoldalú kapcsolatok "normális" szintre jutottak. Jelentései - egyebek mellett - azért bírnak különös jelentőséggel, mert azokat az első benyomásokat is közvetítik felénk, amelyet egy, a nyugati világból érkező, de nyitott szemmel járó francia diplomata érzett.

Az új francia követ korabeli magyar nyelvű életrajzából az alábbiakat tudhatjuk meg róla: 1908. október 28-án született, a Politikai Tudományok Iskolájának diplomáját szerezte meg, másodosztályú meghatalmazott miniszter volt, és 1934-ben lépett diplomáciai pályára. 1957-től központi szolgálatot teljesített. Francfortot a magyar külügy komoly, sima modorú diplomataként értékelte, és a későbbiekben is pozitív hangvétellel értékelték a kétoldalú kapcsolatok érdekében kifejtett munkáját.

Az itt közölt forrás a követ első jelentéseinek egyike. A forrás történeti értékét elsősorban az adja meg, hogy egy "pártatlan", de a térségről és az országról már személyes információkkal is rendelkező szakember első benyomásaként értékelhető. Az eredeti szöveg nyelvezete, annak finom és érzékeny hangvétele egy művelt és jóindulatú ember benyomását kelti, aki alapvetően pozitívan viszonyult ahhoz a misszióhoz, ami egyben szakmai életútjának is fontos állomását jelentette. Szakértelmét a francia külügy is elismerte, mivel magyarországi szolgálata után közvetlenül Jugoszláviába küldték nagykövetnek, így kapcsolata nem szakadt meg a térséggel. A Jugoszláviából küldött jelentései (eddig csak a '60 évek második feléig tudtuk kutatni!) a magyar reformok, illetve a magyar regionális külpolitika első kezdeményezéseinek megértéséhez is hasznos adalékot nyújtanak.

A jelentés külső, formai oldalról nézve nem tartalmaz különlegességet (kézzel utólag nem jegyezték rá semmit), de a forrás külső képének hű érzékeltetése érdekében igyekeztünk annak az eredeti "képét" visszaadni.

Tartalmi szempontból nézve elsősorban a hangvételt, a fogalmazás finomságát és igényes nyelvezetét kell megemlíteni. A francia diplomaták ugyanis -magyar "partnereikhez" képest mérve mindenféleképpen - tudtak szépen és helyesen fogalmazni, és ez az igényesség és műveltség tükröződik az általunk eddig elolvasott több száz követi jelentésből is.

A fordításba a "magyarosítás", és a könnyebb olvashatóság érdekében az általunk fogalmazási okból fontosnak tartott kiegészítéseket zárójelbe tettük! "Történetünk" folytatásaként, Francfortnak 1965-ben - már nagykövetként - készített "országértékelő" jelentését is szándékunkban áll közölni.

Forrás

Franciaország követsége Budapest, 1962. április 11.
Magyarországon

No 86/EU
PF/LF

Pierre Francfort Franciaország követe
Magyarországon
Öccellenciájának Couve de Murville külügyminiszter
úrnak
Európai Igazgatóság

Tárgy: Az első magyarországi
benyomások

Nem kevés fáradságot jelent egy minisztériumi tisztviselő számára az, hogy hosszabb távollét után ismétellen felvegye a kapcsolatot azzal a kommunista világgal, amelyet már 14 év óta ismer más fővárosokból. Az utak külső képe, a lakosság viselkedése, a hivatalos szervek hozzáállása, az újságok stílusa egy olyan külső képet vetítenek felé, amely (a lényegét tekintve) érzékelhetően nem változott az évek múltával.

Már töltöttem rövid időt Budapesten 1956 októberében, alig néhány nappal a forradalom előtt anélkül, hogy az utcák szomorú hangulatára más magyarázatot kaptunk volna, mint az élet (általános) szomorúsága, és anélkül, hogy (ezekből) a külső jelekből érezhetjük volna a hamarosan kirobbanó eseményeket.

Ma az utca (képe) nem tűnik nagyon különbözőnek attól, ami akkor volt. A város (ugyan) jelenleg kevésbé mutatja a lepusztult oldalát, de járókelők továbbra is visszafogottnak tűnnek, a boltok, bár mintha jobban el lennének látva élelmiszerekkel, de azok inkább közepes minőségűnek mondhatók. Talán a tömeg egy kicsit jobban öltözöttnek látszik a maga egyszínűségében, és a gépkocsiforgalom is egy kicsit élénkebb. Kétségtelenek azonban, azok az új elővárosi építkezések, amelyeket még nem láttam az első sétáim alkalmával. Ami azonban mégis hiányzik Budapest szívében: azok a felújítási munkák, amelyek egy élő és fejlődésben lévő város általános képét mutatnák.

A magyar partnereim részéről hivatalos téren a fogadtatás udvariasnak, mesterkéltlen kedvesnek, és visszafogottnak mondható. Ugyanaz a visszahúzódság, ill. merev kifejezések figyelhetők meg azok között is, akik a diákként, vagy félig illegálisan már éltek vagy Franciaországban vagy Európában, és (nyíltan) kimutatják a zavarukat, amikor megtudják, hogy a kinevezéseikről, illetve a francia hatóságokkal kapcsolatos nehézségeikről tájékoztatva vagyok.

Azonban főképpen a sajtó az, amelynek a hangvétele állandóan és elkedvetlenítően ismételteti a hivatalos ideológia alapjait, vagyis a szovjet tézisekhez való hűséget. Példaként tudom felhozni a Központi Bizottság március 30-ai határozatait, amelyek a mezőgazdaságra vonatkozó részei nem nélkülözik azokat az ideológiai felhívásokat, amelyekkel már - az ehhez hasonló szövegekben - néhány évvel korábban is találkoztam. Még mindig ez a hivatalosan elrendelt optimizmus (figyelhető meg) a kollektívizálás eredményeivel és a mezőgazdasági termelés előző évi növekedésével kapcsolatban. Ennek kontrasztjaként viszont a kollektívizálás sikertelenségére vonatkozó kritikák kevésbé vannak kiemelve. Mindig a növekedés jövőbeli százalékos aránya, viszonylagos értékben, anélkül, hogy utalnának a jelenlegi termelés abszolút értékére. Ideológiai területen pedig mindig a szokásos hivatkozások a munkásosztály és a parasztság szerencsés szövetségére, és az első segítségére a második számára, stb... A szocialista munkaversenyre való hivatkozások nem változtak, mint ahogy nem változott a hangvétele a termőföldek kollektívizálása területén az állami, a szövetkezeti és a kistulajdonosi birtoklási formák közötti eltérésekre való hivatkozás, ill. a regionális termelés alapelvei tekintetében sem.

Ugyanakkor bizonyos ideológiai témák érezhetően eltűntek. Ilyen volt, főképpen 1956 felé, a "szocializmus eltérő útjai" (elmélete), elfogadván azt, de úgy, hogy arról soha se beszéltek nagyon Budapesten.

Egy kommunista ország fővárosában hosszabb időt eltöltő nyugati megfigyelő, vagy az átutazók, mint például újságírók, szemében minden szerény változás, mint várt vagy kívánt (esemény) és minden, ami a körülmények javulására utal, szembetűnik, mint olyan jel, amely a jólét növekedését eredményezi. A politikai helyzet alakulására vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy jelentős változás ment végbe a vezetőik politikájában, ami a pártönkívüli értelmiségiek felé nagyobb mozgásteret elviselését jelenti, és akik így talán, anélkül, hogy a párt tagjai lennének, szabadabban tudnak az ország életébe bekapcsolódni.

Amit azonban valóban tudhatunk a légkör változásának okaira vonatkozóan, az az, hogy a középréteg már nem fél annyira az ellenőrzéstől, mint néhány évvel korábban, és noha a letartóztatásokról terjedő "hírek" gyakran hallatszanak; úgy tűnik mégis, hogy ez a társadalmi réteg a politikai élet margóján marad. Kétségtelen, hogy a párt az idő múlásával - különösen Magyarországon - a forradalom (következtében), és a személyi kultusz leépítésének kényszerítő ereje alatt a dogmáktól való megszabadulást választotta; és hatékonysági okokból is a régi társadalmi körökhöz tartozó szakemberekhez fordul. A hozzáállás így (ahogy az utóbbiakkal kifejezik magukat a külföldiekkel való tárgyalást során) könnyebb a számukra, bár a Szovjetunió már eleve kijelölte az az utat, amelyen keresztül a külfölddel a kapcsolatot fel lehet venni. Ez azonban a rendcsinálók (érdekei) ellenében is van.

A benyomások, amiket a Központnak most jelenteni tudok, természetesen csak a felszínt jelentik, de rátelepedhetnek az általános szellemre, még mielőtt fokozatosan eltompulnának, és olyasmit is jelenthetnek, amelyek - a kihangsúlyozásuk nélkül - hosszabb távon megváltoztathatják a hétköznapiakat.

A megváltoztathatatlanság érzése az, ami főképpen megragadott akkor, amikor a Magyar Népköztársasággal először kapcsolatba kerültem. Mindig csodálkozunk azon, hogy olyan kevés változást tapasztalunk egy olyan országban, amelynek a filozófiája a történelmi fejlődésre alapozódik. Ez a megváltoztathatatlanság érzése teszi annyira nehezzé számunkra, hogy kitaláljuk azt, hogy milyen változások várhatók. Nem láthatjuk még annak a fejlődési útnak az állomásait sem, amely lehetővé tenné a rendszer számára, hogy a Nyugathoz alkalmazkodjon (a saját) gazdasági fejlődésének a szükségességéből fakadóan, és azokat a formákat sem, ahol érzékelhetően eltérnének a jelenlegi politikai iránytól...

(Fordította: Garadnai Zoltán)

(*Ministere des Affaires étrangères. Archives Diplomatiques. Direction des affaires politiques d'Europe. Sous-direction des affaires orientales. Hongrie (1960-1965) Carton 1753, No 86.*) - *Külgyminisztérium, Külgügyi Levéltár, Európai Politikai Ügyek Igazgatósága, Kelet-Európai Aligazgatóság, Magyarország (1960-65) 1753. d. No. 86.*

Címkék:

[Kádár János](#) ^[2]

[Magyar Népköztársaság](#) ^[3]

[de Gaulle](#) ^[4]

[1956](#) ^[5]

[világháború](#) ^[6]

[Párizs](#) ^[7]

Kiadás: 3. évfolyam (2003) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/diplomacia/magyarorszag_egy_francia_diplomata_szemevel.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/diplomacia/magyarorszag_egy_francia_diplomata_szemevel.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-nepkoztarsasag>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/de-gaulle>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilaghaboru>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/parizs>